

LAPSZEMLE

(Szerkeszti Soós Imre)

A dr. Vitéz Ferenc által szerkesztett NÉZŐ•PONT 34. kötetéből ismét több információ jut az olvasóhoz, mint egy újságstand teljes napilap készletéből. Lebilincselő az Angyali üdvözlét ábrázolásait áttekintő írás, rendkívül tágas horizontot nyit országos folyóirataink (mint pl. a Lyukasóra) szemléje is. Lapunk profilja és terjedelme azonban csak a kisgrafikai vonatkozások kimazsolázását engedi meg. Így örömmel olvastunk Gy. Szabó Béla kolozsvári emlékkiállításáról. Ugyanis a többek között 15 000 rajzot és 1 500 fametszetet az utókorra hagyó mester egykor a budapesti kisgrafikai kongresszus díszvendége volt. A „nagy utazó” emlékéét ex librisein kívül a *Liber Miserorum*, valamint grafikai mappái őrzik könyvtárainkban.

A város múltját idézik Debrecenben az immár hagyományossá vált könyvheti exlibrisek. A 11 lapos sorozatból bemutatott négy pompás metszet alkotói: *László Ákos*, *Gonda Zoltán*, *Tomus István* és *Vincze László*. (A sort záró művésztagunkról a

Vincze László linómetszete, X3

kiadványban még egyszer említés történik, ugyanis Vincze László rajzai szerepelnek egy, a kiadványban méltatott verseskötetben is.)

Sólyom Sándor linómetszetét verse kíséri a szerkesztő versválaszával együtt. Ugyancsak a szerző örökíti meg versében a Don Quijotét ábrázoló ex librisek láttán támadt gondolatait, melyeket az ábrázolt *Meskó-Póka* és *Upitis*-metszetek idéztek meg. Kuriózumnak számít a lapban közölt Exlibris-ballada, mely *Lenkey István* közreműködésével került a szerzőhöz, aki veretes rigmusokban közli annak fordítását. Ízelítőül álljanak itt a költemény bevezető sorai:

Exlibris, te szellemcímer.
Érzékeny, aprócska véset,
Benned minden bölcsességgel,
S nem számít a szerény méret.

Elég csak átlapozni a debreceni folyóirat 35. kötetét, a kiadványban számos ex libris képe tanúskodik arról, milyen becsben tartja a NÉZŐ•PONT eme „arisztokratikus szenvedély” tárgyait, a könyvjegyeket. A szemle készítőjének azonban illik mélyebbre is hatolni dr. Vitéz Ferenc százoldalnyi terjedelmet meghaladó lapjában.

A bevezető tanulmány a naiv művészet szakrális vonatkozásait idézi fel. Egy további cikk a kendlimajori művésztelep résztvevőinek munkáiról szól. A Nagykanizsa mellett létesült és immár 18. életévét megért alkotóhelyen akadémiai jellegű képzés is folyik, több meghívott külföldi művész közreműködésével.

Nemcsak a könyvjegyek alkotói, hanem az ilyen alkotást készítő gyűjtők is hasznos ismereteket szerezhetnek a református szimbólumokról szóló írásból, melyet szép számmal illusztrálnak régi és mai ex librisek, így pl. *Szilágyi Imre* és *Sólyom Sándor* lapjai. – Az angyali üdvözlét témájára vet pillantást a szerző, amikor ezek néhány vonását emeli ki a reneszánsztól a naiv művészetig terjedő időszakból.

König Róbert ló-ábrázolásairól lapunk 10. oldalán esik szó. Tanulságos összehasonlítást kínál a lap képekkel illusztrált cikke *Holló László* allegorikus lovairól.

Imponáló képanyaggal kísért méltatás olvasható itt *Németh Nándor* Amerikában elhunyt, neves exlibris-művésznünk munkásságáról. Egy további fejezetben az ő reklámgrafikai terveiről olvashatunk az életére vonatkozó, egyéb dokumentumok kíséretében. Németh Nándorról szólva nem hallgathatjuk el gyűjtőtársunk, *Skornyák Ferencné* nevét sem, aki – rokoni szeretettől fűtve – lelkesen gyűjti a róla szóló cikkeket is. Egyik ilyen, a szerkesztőhöz eljuttatott újságkivágás szerint a Metropolitan Museum gyűjteményébe vette a zseniális magyar művész exlibriseinek sorát. Páratlanul gazdag lapszemléjükben az ország számos folyóiratáról emlékeznek meg. Örömmel láttuk egy oldalon a KISGRAFIKA tavaszi számának címlap-képét, Kass János remek grafikájával. Nem marad el lapunk tartalmának értő ismertetése sem, amit a felénk irányuló rokonszenv és megbecsülés jeleként értékelünk.

A Genovában nemrég létrehozott inPRESSIONI c. lap immár második számát juttatta el hozzánk Ürmös Péter művésztagunk. A 36 oldalas, olasz nyelvű kiadvány számunkra ismét több érdekes cikket tartalmaz.

A katalán exlibris XX. századi neves képviselője *Josep Triado Mayol* (1870-1929) munkásságát méltatja írásában *Francesco Orenes*. A szerző a 300 darabos könyvjegy-életművet alkotó grafikust a katalán Novecento egyik alapítójának nevezi.

Örvendetes magyar vonatkozása a lapnak *Vén Zoltán* cikke a modern ex librissről, mely a szerző három rézmetszetű lapjának kíséretében jelent meg. Köztük a pisai Dómteret hátrterül vevő remeklése, a Mario nevére készült lap is. Az olasz nyelvű cikk magyar változatát előző számunkban a magyar gyűjtők is olvashatták. – A következő írás címe: Az utazás és az ex libris. A nemes hobbi grafikai ábrázolásait szedte csokorba szerzője.

A mainzi Gutenberg Múzeum „rendkívülinek” nevezett exlibris-gyűjteményét ismerteti *Elke Schutt-Kuhn* cikke. A világhírű katedrális szomszédságában, pompás palotában kapott helyet az 1900-ban alapított múzeum, mely a város legnevezebb szülöttjének, Gutenbergnek emlékéét hivatott ápolni. Természetszerűleg a hangsúly itt az ő tevékenységére esik, hiszen még az ő eredeti Bibliájából is két példányt őriznek itt. Könyvjegy-gyűjteményük 100 000 darabot tesz ki. Ezek egy részéről már 3 kötetes katalógus is készült, mely az 1880 és 1950 közötti lapokat írja le. A múzeum sok világhíres személyiség könyvjegyét is őrizi, de őriznek itt a vakok írásával készült, valamint selyemre, fakéregre, furnírlemezre nyomott kisgrafikákat is. A cikkel együtt közölt alkotások között magyar névvel is talál-

kozhatunk: Rosa Irányi virágos ex librisét Ella Irányi 1905 körül készítette.

A finn EXLIBRIS ABOENSIS 71. számának belső címlapján – szokásukhoz híven – olyan könyvjegyek képét közli, melyek alkotója ismeretlen, azonosításukat az olvasóktól várják. – Több oldalas cikket közöl a lap a Naantali városban megrendezett XVII. kongresszusokról, a résztvevőket ábrázoló számos fényképpel együtt. Országos találkozójukon meghívott művészként Magyarországról Ürmös Péter vett részt, aki előadásában a magyar exlibris történetét ismertette, számos kortársunk alkotásának vetítésével. Erről szóló beszámolójuk a művészlől három fényképet és hat kisgrafikájának képét is közli. A kitűnő nyomdatechnikával készült lap magyar vonatkozású oldalait szemlélve megállapítottuk, hogy a finn lapokban magyar művészlől ilyen sokirányú méltatás még nem jelent meg s ez kultúránk megbecsülését is jelenti.

Figyelemre méltó, színes kép látható a lap 11. oldalán: *Kekkonen* elnök ex librise. – Születésnapjuk alkalmával portréjuk és műveik egy-egy oldalnyi reprodukciója szerepel a 90 éves *Honkonen* és a 80 éves *Olvet* művésznőnek.

A cserkészlet 100 éves jubileuma alkalmából rövid cikk kíséretében a mozgalomra utaló, cserkészjelvényt ábrázoló kisgrafikákat közölnek. – „A Kőkor a szívünkben” című cikkében *Per-Axel Wiktorson* 16 olyan könyvjegyet mutat be, melyek keltakori dolmeneket ábrázolnak. (Megjegyezzük, hogy ugyanez a szerző korábban a svéd Exlibris-cirkuláret 2007/2. számában is közölt rövidebb írást. Erről lapunk 2007/3. számának lapszemléjében olvashattak.)

A BOOKMERK 33. számában *Aloys Vertongen* cikke ismerteti a belga ex libris történetét a *Graphia* folyóiratuk 1958-as alapításától kezdődően. Cikkében olyan, nálunk is többször megfordult, kedves művészeket említve, mint *Gaudaen*, *Vermeylen*, *Van Damme*, *Joke Van den Brandt*. – Ugyanitt két olyan művész ismertetése is olvasható, akik a Balkán országaiból telepedtek át Németalföldre. Közülük nálunk is jól ismert *Peter Lazarov*, akit igen tehetséges fametszőként jellemez a szerző, megemlítve a művésznak a kínai kultúra iránti szeretetét is.

Ismeretterjesztő cikket közölnek a Nemzetközi Exlibris-centrum egyik munkatársától, aki sok kép kíséretében tanácsot ad, hogyan kell létesíteni, kezelni a grafikai gyűjteményt. A több oldalnyi írás megértéséhez a flamand nyelv ismerete szükséges. – Végül „Új ex librisek” rovatuk néhány ilyen lapot mutat be, különböző nemzetek fiaitól, pompás színes képekkel.

A holland EXLIBRIS WERELD 53. számában *Waterschoot* cikke 7 illusztráció közlésével mutatja be *Hristo Naidenov* bolgár grafikust, szürrealista lapok alkotóját. – A mondák egyszerű lova, az Unikornis ábrázolásait tartalmazó könyvjegyeket szedte csokorba *Joop Runhardt*. Az alkotók Európa több országát képviselik.

A THE NIPPON EXLIBRIS ASSOCIATION NEWSLETTER 152. száma bemutatja a 65 éves *Takada* művésznőt, akinek lapjait a reneszánsz művészete ihlette és azok egyáltalán nem tűnnek „japános”-nak. Rézmetszetein főként portrék, emberi alakok láthatók, amint azt a 8 illusztráció mutatja. – Egy további cikk a Kyoritsu női egyetem exlibris-gyűjteményét ismerteti. 789 darab európai könyvjegyet őriznek itt, köztük

egy Dürer-tanítvány munkáját. A cikk szerint Japánban ennél nagyobb gyűjtemény is létezik: Kyoto város archívuma 10 000 darab ilyen lapot őriz.

A szerkesztő azt kérdezte Japán két neves gyűjtőjétől, hogyan keletkezett a gyűjteményük? Egyikük az ország exlibris-egyesületében szerezte meg ismeretét és anyagát, a másik a kezdő lapokat Bécsben vásárolta. Az első úrnak 2300 japán és 3000 egyéb könyvjegye van. A másik, a nálunk is jól ismert *dr. Sekine* 335 félé, saját nevére készült lappal és 73 Don Quijote-témájú kisgrafikával rendelkezik. Néhány oldallal hátrább az említett úr cikkben is szóba hozza ezt a spanyol témájú gyűjteményt, belőle 12 lap képét is közölve.

Érdekes hír, hogy a japán gyűjtők áprilisban meghívást kaptak Taivan szigetére, ahol a Nemzeti Múzeumban exlibris-kiállítás várta őket. Ennek katalógusa 123 oldal terjedelmű volt és az ott kiállított 500 könyvjegy mindegyikét színeiben is reprodukálták. – Végül még arról is olvastunk, hogy Japán két városában is kiállítást rendeztek *Dusan Kállay* alkotásaiból. Az 1948-ban Pozsonyban született művész arcképe is látható az erről szóló írás mellett, megemlítve, hogy az ex libris jelentős szerepet tölt be az alkotó életművében.

A NORDISK EXLIBRIS TIDSSKRIFT 2010/2. száma arról ad hírt, hogy a Frederikshavn Kunstmuseum nagy exlibris-gyűjteményt fog összeállítani, hogy azt kiállítsák az ország mintegy húsz iskolájában. Ezzel kívánják az ifjúság érdeklődését a kisgrafika iránt felkelteni.

Cseh barátaink Pilzenben megjelenő folyóirata, a KNIŽNÍ ZNAČKA (magyarul: Könyvjegy) ez évi 3. számának egy cikke meleg szavakkal köszönti *Salamon Árpád* professzort 80. születésnapja alkalmából, megemlítve, hogy az ünnepelt a linómetszet elhivatott művelője. A cikk közli a művész szlovéniai lakcímét és egy színes linómetszetének képét.

Igen figyelemre méltó szokást gyakorol a lap, amikor egy-egy számában egyszerre több művészlől is közöl ismertést, így idővel az ország kisgrafikai művészetéről kap körképet az olvasó. Ezúttal *Matousova*, *Neuwirt*, *Hladik* művészetéről olvashat többek között az a gyűjtő, aki beszél szomszédaink dallamos nyelvét. Felénk irányuló figyelmük jeleként értékeljük, hogy gazdag lapszemléjükben ismertetik lapunk ez évi két számát is. Végül meg kell emlékeznünk dokumentumértékű közlésükről, melyben összefoglalják az ex libris életének világszerte lefolyt eseményeit.

Jiří Bouda (cseh, Prága) fametszete, XI (1981), 65×90